

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

Г-ЖА V. TRSTENJAK

представено на 18 май 2010 година¹

Съдържание

I — Въведение	I - 12532
II — Правна уредба	I - 12533
A — Регламент № 44/2001	I - 12533
Б — Регламент „Рим I“	I - 12535
В — Директива 90/314	I - 12536
III — Факти, главно производство и преюдициални въпроси	I - 12536
A — Дело Pammer	I - 12536
Б — Дело Hotel Alpenhof	I - 12538
IV — Производството пред Съда	I - 12539
V — Доводи на страните	I - 12539
A — Договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване (първи преюдициален въпрос по дело Pammer)	I - 12539
Б — Насочване на дейност към държава членка, в която потребителят има местоживееене (втори преюдициален въпрос по дело Pammer, единствен преюдициален въпрос по дело Hotel Alpenhof)	I - 12540
В — Роля на посредника (дело Pammer)	I - 12544

¹ — Език на оригиналния текст: словенски.

VI — Анализ на генералния адвокат	I - 12545
A — Въведение	I - 12545
Б — Договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване (първи въпрос по дело Rammer)	I - 12545
В — Насочване на дейност към държавата членка, в която потребителят има местоживее (втори преюдициален въпрос по дело Rammer, единствен преюдициален въпрос по дело Hotel Alpenhof)	I - 12549
1. Условия за прилагане на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001	I - 12549
а) Сключване на договор	I - 12549
б) Сключване на потребителски договор, който попада в обхвата на търговските или професионалните дейности на търговеца ..	I - 12551
в) Извършване на дейност в държавата членка на потребителя или насочване на дейността към тази държава	I - 12551
2. Тълкуване на понятието за насочване на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001	I - 12552
а) Езиково, телеологично, историческо и систематично тълкуване на понятието за насочване на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001	I - 12552
б) Критерии, които позволяват да се определи дали търговецът насочва дейността си по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001	I - 12559
в) Въпрос за възможността за изрично изключване на насочването на дейност към някои държави членки	I - 12564
3. Заключение	I - 12568
VII — Заключение	I - 12568
	I - 12531

I — Въведение

1. Настоящото дело се отнася до тълкуването на Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела² (наричан по-нататък „Регламент № 44/2001“). Основният въпрос, който то поставя, е как да се тълкува член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, и по-специално как да се тълкува понятието, според което лице, което извършва търговска или професионална дейност, „насочва“ (*ausrichtet, directs*) дейностите си към държавата членка на местоживее на потребителя или към няколко държави членки, включително тази държава членка. Всъщност и по дело *Hotel Alpenhof*, и по дело *Rammer* националната юрисдикция пита дали за да се приеме, че икономическата или професионалната дейност е насочена към държавата членка, в която потребителят има местоживее, по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, е достатъчно уебсайтът да е достъпен в държавата членка на местоживее на потребителя. Освен това в дело *Rammer* се повдига въпросът дали (туристическото) пътуване на борда на товарен кораб може да се отнесе към договорите, които в цената си включват предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване по смисъла на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001.

2 — ОВ L 12, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74.

2. В настоящите дела Съдът без съмнение няма да тълкува за първи път член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001³, но фактически ще тълкува за първи път понятието „насочване“ на търговска или професионална дейност към държавата членка на местоживее на потребителя. Проблематиката на тълкуването на това понятие се разглежда от известно време в правната теория⁴, а юрисдикциите на държавите членки също вече са имали възможност да го тълкуват⁵. Тълкуването на това понятие е от особена важност в случай на насочване на дейността по интернет към държавата членка на потребителя, тъй като тази дейност притежава някои особени характеристики, които следва да се вземат предвид при тълкуването на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001. Особеното при интернет е, че потребителите по общо правило могат да влизат в уебсайта на търговеца от всяко място по света, така че твърде тясното тълкуване на понятието за насочване на дейността би довело дотам самото създаване на уебсайт вече да означава, че

3 — За първото тълкуване на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 вж. Решение от 14 май 2009 г. по дело *Ilseger* (C-180/06, Сборник, 2009 г., стр. I-3961).

4 — Вж. например *Øren*, Joakim S. T., *International jurisdiction over consumer contracts in e-Europe*, *International and comparative law quarterly*, n° 3/2003, p. 665, sq.; *Montero*, E., *À propos d'un contrat de voyage formé par hybridation (web + télécopie)* — *Revue internationale du droit des affaires*, n° 91/2009, p. 332, sq.; *Mankowski*, P., *Neues zum „Ausrichten“ unternehmerischer Tätigkeit unter Art. 15 Abs. 1 lit. c EuGVVO — Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, n° 3/2009, p. 238, sq.; *Gaudemet-Tallon*, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe*, *Règlement n° 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano*, 3e édition, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paris 2002, p. 229, sq.; *Galič*, A., *Mednarodna pristojnost za reševanje potrošniških sporov v pravu EU*, in *Seliškar Toš*, M. (édit.), *Mednarodna konferenca Slovensko pravo in gospodarstvo ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo*, *Pravna fakulteta, Ljubljana*, 2004, p. 125; *Gillies*, L. E., *Jurisdiction for Consumer Contracts — Computer Law & Security Report*, n° 6/2001, p. 395.

5 — Вж. например в Белгия Решение на Tribunal de première instance de Liège (Първоинстанционен съд, Лиеж) от 1 октомври 2009 г. (R.D.C., 2009 г., стр. 610), в Австрия — Решение на LG Feldkirch (Областен съд, Фелдкирх) от 20 октомври 2003 г. (3R259/03s), в Германия — Определение на Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) от 17 септември 2008 г. (III ZR 71/08) и във Франция — Решение на Cour d'appel de Montpellier (Апелативен съд, Монпелие) от 16 ноември 2009 г. (№ 09/04838).

търговецът насочва своята дейност към държавата членка на местоживеене на потребителя. Следователно при тълкуването на понятието за насочване на дейността е необходимо да се уравнивесят защитата на потребителя, за когото по силата на Регламент № 44/2001 се прилагат специални правила за компетентност, и последиците за търговеца, спрямо когото тези специални правила за компетентност могат да се прилагат единствено ако той съзнателно е решил да насочи своята дейност към държавата членка на потребителя.

за да се гарантира на потребителите по-добра защита с оглед на новите средства за комуникация и развитието на електронната търговия. Тъй като Регламент № 44/2001 разрешава потребителят да предявява иск и срещу него да бъде предявяван иск дори при сключване на договор по интернет, тази разпоредба е адаптирана към развитието на новите технологии, като в същото време обаче това повдига нови въпроси за тълкуването на тази разпоредба. В настоящите дела Съдът ще трябва да отговори на един от тези въпроси за тълкуването на Регламент № 44/2001.

3. Като въведение бих искала още да посоча, че с развитието на нови методи за комуникация и за сключване на договори възникват и нови правни въпроси. Член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е добър пример за реакция на това развитие, тъй като е изменен спрямо член 13, параграф 1, точка 3 от Конвенцията относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“⁶),

II — Правна уредба

A — Регламент № 44/2001

6 — Конвенция от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 31.12.1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с Конвенция от 9 октомври 1978 г. за присъединяването на Кралство Дания, Ирландия и Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия (ОВ L 304, 30.10.1978 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 16), Конвенция за присъединяването на Република Гърция (ОВ L 388, 31.12.1982 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 118), Конвенция за присъединяването на Кралство Испания и Португалската република (ОВ L 285, 3.10.1989 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 11, стр. 3) и Конвенция за присъединяването на Република Австрия, Република Финландия и Кралство Швеция (ОВ C 15, 15.1.1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 11, стр. 164).

4. Член 2 от Регламент № 44/2001, който е част от глава II (Компетентност), раздел 1 (Общи разпоредби), гласи:

„1. При условията на настоящия регламент, искове срещу лицата, които имат

местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка.

неговата търговска дейност или професия, компетентността се определя от разпоредбите в настоящия раздел, без да се засяга разпоредбата на член 4 и член 5, точка 5, ако:

[...]"

5. Член 5 от Регламент № 44/2001, който е част от глава II (Компетентност), раздел 2 (Специална компетентност), гласи:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

а) се отнася до договор за продажба на стоки на изплащане чрез вноски, или

б) се отнася до договор за заем, изплатим на части, или за всяка друга форма на кредит, предоставен за финансиране на продажбата на стоки, или

1. а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;

в) във всички останали случаи, договорът е сключен с лице, което извършва търговски или професионални дейности в държавата членка, където потребителят има местоживеене, или, който с всички средства насочва дейностите си към тази държава членка или към няколко държави, включително тази държава членка, и договорът попада в обхвата на тези дейности.

[...]"

6. Членове 15 и 16 от Регламент № 44/2001, които са част от глава II (Компетентност), раздел 4 (Компетентност при потребителски договори), гласят:

[...]

„Член 15

1. По отношение на дела във връзка с договор, сключен от лице — потребител, за цел, която може да се приеме, че е извън

3. Настоящият раздел няма да се прилага по отношение на договор за транспорт, различен от договора, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване.

Член 16

1. Потребител може да заведе дело срещу другата страна по договора или в съдилищата на държава членка, в която тази страна има местоживееене, или в съдилищата по мястото, където има местоживееене потребителят.

2. Другата страна по договора може да заведе делото срещу потребител само в съдилищата на държавата членка, където има местоживееене потребителят.

[...]“

Б — Регламент „Рим I“

на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I)⁷ (наричан по-нататък „Регламент „Рим I““) се посочва:

„Що се отнася по-специално до потребителските договори, сблъкнителната норма следва да предоставя възможност за намаляване на разходите по разрешаване на спорове, които са обикновено с относително малък размер на цената на иска, и да отчита развитието на техниките за дистанционна продажба. Съгласуваността с Регламент (ЕО) № 44/2001 изисква да е налице позоваване на понятието „насочена дейност“ като условие за прилагането на нормата за защита на потребителя и понятието да се тълкува хармонизирано в Регламент (ЕО) № 44/2001 и в настоящия регламент, като се има предвид, че Съвместната декларация на Съвета и Комисията по член 15 от Регламент (ЕО) № 44/2001 гласи: „за да бъде член 15, параграф 1, буква в) приложим, не е достатъчно едно предприятие да насочи дейностите си към държавата членка на местопребиваване на потребителя или към няколко държави членки, включително тази държава членка; а също трябва да е сключен договор в рамките на неговите дейности“. Декларацията също гласи, че: „самият факт, че една интернет страница е достъпна, не е достатъчен, за да бъде приложен член 15, въпреки че фактор на привързване би представлявал фактът, че интернет страницата отправя покана за сключване на договор от разстояние и договор в действителност е бил сключен от разстояние, с каквито и да било средства. В това отношение езикът или валутата,

7. В съображение 24 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и

7 — ОВ L 177, стр. 6 и поправка в ОВ L 309, 24.11.2009 г., стр. 87.

които една интернет страница използва, не представляват фактор на привързване“.

в) други туристически услуги, които не са свързани с транспорта или настаняването, и представляват значителна част от туристическия пакет.

В — Директива 90/314

[...]“

8. Съгласно член 2 от Директива 90/314/ЕИО на Съвета от 13 юни 1990 година относно пакетните туристически пътувания, пакетните туристически ваканции и пакетните туристически обиколки⁸ (наричана по-нататък „Директива 90/314“):

III — Факти, главно производство и преюдициални въпроси

„За целите на настоящата директива:

А — Дело *Pammer*

1. „туристически пакет“ означава предварително договорената комбинация от не по-малко от два от следните елементи, когато се продава или предлага за продажба на цена, която включва всички разходи, и когато услугата обхваща срок, по-дълъг от двадесет и четири часа или включва настаняване за пренощуване:

9. Главното производство със страни г-н *Pammer* (жалбоподател), с местоживее в Австрия, и дружеството *Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG* (ответник), със седалище в Германия, се отнася до възстановяването на остатъка от платената от г-н *Pammer* сума за пътуване с кораб, в което той не е участвал.

а) транспорт;

б) настаняване;

10. Г-н *Pammer* прави резервация в дружеството *Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG* за пътуване с кораб за двама души от Триест до Далечния изток, с дата на отплаване в края на януари 2007 г. и за обща цена 8510,00 EUR. Той резервира пътуването чрез дружеството *Internationale*

⁸ — ОВ L 158, стр. 59; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 9, стр. 248.

Frachtschiffreisen Pfeiffer GmbH със седалище в Германия, което предлага този вид пътуване по интернет и на австрийския пазар.

11. Описанието на кораба и на пътуването на уебсайта на дружеството посредник не съответства на фактите. Вместо запазената двойна каюта на клиента е предоставена единична каюта, в която климатичната инсталация не работи. Обратно на посоченото на уебсайта, на кораба липсват, освен другото, външен басейн, спортна зала, работещ телевизор и шезлонги на палубата. Освен това екскурзиите на брега са много ограничени. Поради това г-н Pammer отказва пътуването на борда на товарния кораб. Тъй като дружеството Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG му възстановява само част от платената за пътуването сума, той предявява пред австрийските юрисдикции иск за останалата сума, възлизаща на 5 294,00 EUR. В хода на производството ответникът повдига възражение за неподсъдност, като твърди, че сезираната юрисдикция няма нито международна, нито териториална компетентност.

12. Първоинстанционната юрисдикция приема, че има както международна, така и териториална компетентност. Тя преценява, че разглежданият в това производство

договор има за предмет потребителски договор или договор за пакетна услуга, както и че дружеството посредник Internationale Frachtschiffreisen Pfeiffer GmbH рекламира дейността си чрез интернет и в Австрия за сметка на ответника. Апелативната юрисдикция уважава жалбата на дружество Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG — тя приема, че няма компетентност, и отхвърля иска. Г-н Pammer подава пред Oberster Gerichtshof (наричан по-нататък „запитващата юрисдикция“) ревизионна жалба срещу решението на апелативната юрисдикция.

13. В своето решение запитващата юрисдикция изразява съмнения относно критериите, по които се определя дали договорът се отнася до „туристически пакет“, и подчертава, че в настоящото дело не е ясно до каква степен фактите са сравними с тези при круиз, който според преобладаващото мнение се третира като „туристически пакет“. В случай че настоящото дело се отнася до договор относно туристически пакет, а компетентността следва да се определя въз основа на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, следва да се изясни при какви условия трябва да се смята, че лице, което извършва търговска или професионална дейност, насочва дейността си към държавата членка, в която потребителят има местоживение. Във връзка с това запитващата юрисдикция подчертава, че в настоящото дело нисшестоящите юрисдикции не са установили именно как е бил сключен договорът. Те също така не са установили естеството и интензивността на сътрудничеството между ответника и посредника.

14. При тези обстоятелства с акт от 6 ноември 2008 г. запитващата юрисдикция решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Представлява ли „пътуването с товарен кораб“ пакетно пътуване по смисъла на член 15, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела („Регламент Брюксел I“)?
- 2) При утвърдителен отговор на първия въпрос: за да е налице „насочване“ на дейности [към държавата членка, в която потребителят има местоживее-не] по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент Брюксел I, достатъчно ли е да има възможност да се ползва уебсайт на посредник?“

Б — *Дело Hotel Alpenhof*

15. Главното производство със страни дружеството Hotel Alpenhof GesmbH (жалбоподател), със седалище в Австрия, и г-н Heller (ответник), с местоживее-не в

Германия, се отнася до плащането на сума от 5 248,30 EUR за използване на хотелиерски услуги.

16. Ответникът се информира за офертата на хотела чрез неговия уебсайт, който е достъпен и в Германия. Запитването на ответника във връзка с резервирането на стаи за няколко души за периода от 29 декември 2007 г. до 5 януари 2008 г., офертата на жалбоподателя и приемането на тази оферта от ответника са извършени по електронната поща; страните не оспорват, че електронният адрес на жалбоподателя е бил публикуван на уебсайта. Ответникът използва през посочения период хотелиерските услуги, но си тръгва, без да плати; платил е само аванс от 900 EUR. Ето защо дружеството Hotel Alpenhof GesmbH предявява иск за останалата сума.

17. В хода на главното производство ответникът повдига възражение за неподсъдност, като твърди, че сезираната юрисдикция няма нито международна, нито териториална компетентност, тъй като в качеството му на потребител срещу него можело да бъдат предявявани искове само в Германия. Първоинстанционната и въззивната юрисдикция приемат, че нямат международна компетентност, и отхвърлят иска. Ето защо жалбоподателят подава ревизионна жалба пред запитващата юрисдикция.

18. При тези обстоятелства с акт от 26 март 2009 г. запитващата юрисдикция решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Достатъчно ли е уебсайтът на съдоговорителя на потребителя да може да се ползва в интернет, за да се приеме, че дейността е „насочена“ по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламента относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (Регламент № 44/2001, известен като „Брюксел I“)“.

IV — Производството пред Съда

19. Актът за преюдициално запитване постъпва в Съда на 24 декември 2008 г. за дело Pammer и на 24 април 2009 г. за дело Hotel Alpenhof. И по двете дела австрийското, чешкото и люксембургското правителство, както и Комисията, представят становища в писмената фаза на производството. По дело Pammer заинтересованото лице и полското и италианското правителство също представят становища, а по дело Hotel Alpenhof становища представят едноименното дружество, нидерландското правителство и правителството на Обединеното кралство. В съдебното заседание от 16 март 2010 г. г-н Pammer, Hotel Alpenhof, г-н Heller, австрийското,

чешкото и нидерландското правителство, правителството на Обединеното кралство, както и Комисията, представят устни становища и отговарят на въпросите на Съда.

V — Доводи на страните

А — Договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване (първи преюдициален въпрос по дело Pammer)

20. Г-н Pammer, австрийското, чешкото, италианското, люксембургското и полското правителство, както и Комисията, смятат, че договор, който обхваща не само няколкодневно пътуване, но и настаняване и други услуги, представлява „договор[...]“, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“ по смисъла на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001.

21. Според г-н Pammer, австрийското, чешкото и италианското правителство, както и според Комисията, понятието „договор[...]“, който в цената си включва

предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“ обозначавало „туристическите пакети“ по смисъла на член 2, параграф 1 от Директива 90/314. В подкрепа на своята позиция те се позовават на член 6, параграф 4, буква б) от Регламента „Рим I“, който съдържа подобна разпоредба, препращаща изрично към предвиденото в Директива 90/314 определение. В обяснителния меморандум към предложението за Регламент № 44/2001⁹ във връзка с тълкуването на член 15, параграф 3 Комисията също отправя към определението за „туристически пакет“ по смисъла на Директива 90/314.

22. Люксембургското и полското правителство смятат, обратно, че няма никакво основание да съществува такава връзка с определението в Директива 90/314, тъй като в Регламент № 44/2001 законодателят е можел да се позове направо на Директивата или да използва нейната терминология.

Б — *Насочване на дейност към държава членка, в която потребителят има местоживее (втори преюдициален въпрос по дело Rammer, единствен преюдициален въпрос по дело Hotel Alpenhof)*

23. Г-н Rammer, г-н Heller, австрийското, чешкото, италианското и полското

правителство, както и Комисията, подчертават, че целта на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е защитата на потребителя, и предлагат широко тълкуване на понятието за дейност, насочена към държава членка.

24. Г-н Heller смята, че понятието за насочване следва да се тълкува широко. Според него това следва още от текста на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, който допуска възможността търговецът „с всички средства“ да насочва дейността си към държавата членка, в която потребителят има местоживее. Независимо дали уебсайтът е интерактивен или пасивен, търговецът може да насочва дейността си чрез този сайт, ако представя на него своите стоки и услуги и по този начин ги предлага на потребителя. Г-н Heller също така изтъква, че широкото тълкуване на понятието за насочване на дейността няма да има отрицателни последици за вътрешния пазар, а обратно, ще насърчи потребителите да осъществяват трансгранични операции в Интернет, тъй като ще знаят, че могат да предявяват искове и срещу тях да бъдат предявявани искове пред юрисдикциите на държавите членки на тяхното местоживее.

25. Австрийското правителство смята, че не е необходимо достъпните в интернет сведения да са и основанието за сключване на договора. Доказването на причинно-следствена връзка можело да се окаже трудно и да е пречка за защитата

9 — Предложение за регламент (ЕО) относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (COM (1999) 348 окончателен).

на потребителите. Методът на сключване на договора (от разстояние или лично) не можел да играе каквато и да била роля. Търговецът следвало да очаква възможност за искове във всички държави членки, освен ако не заяви изрично, че не сключва договори с потребители, които имат местоживее в определени държави членки. Австрийското правителство също така смята, че обратно на посоченото в съвместната декларация на Съвета и Комисията¹⁰, конкретното сключване на договор не можело да бъде условие за определянето на компетентността въз основа на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, тъй като такова условие не следвало от текста на този член и освен това противоречало на целите на Регламента.

26. Според чешкото правителство само достъпността на уебсайта не е достатъчна, за да е налице компетентност на основание член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, а е необходимо да бъде изпълнено и условието договорът да попада в рамките на търговските дейности.

27. Според италианското правителство само достъпността на уебсайта на търговеца не е достатъчна за насочване на

неговата дейност към държавата членка на местоживее на потребителя; за да се изпълни това условие, всъщност трябва и потребителят да получи оферта за сключване на договор и договорът да бъде действително сключен. За целта е необходимо според италианското правителство да се държи сметка за принципа на добросъвестност.

28. По мнение на полското правителство при преценката на условието дали търговецът насочва своята дейност към държавата членка на потребителя националната юрисдикция следва да държи сметка за съдържанието на уебсайта на търговеца и да прецени дали този сайт предлага на потребителя да сключи договор и дали му позволява да сключи този договор по интернет. Самото съществуване на уебсайта не е достатъчно според полското правителство за насочване на дейността към държавата членка на потребителя. При тълкуването на член 15 от Регламент № 44/2001 било необходимо — както следва от Решение на Съда по дело Gabriel¹¹ относно тълкуването на член 13, параграф 1, точка 3 от Брюкселската конвенция — да се провери дали сключването на договора в държавата на местоживее на потребителя не е било насърчено от реклама в пресата, по радиото, по телевизията, в киното, в каталог или чрез индивидуални оферти, направени на потребителя.

10 — Съвместна декларация на Съвета и Комисията по членове 15 и 73 от Регламент № 44/2001, достъпна например на немски език на адрес http://ec.europa.eu/civiljustice/homepage/homepage_ec_de_declaration.pdf.

11 — Решение от 11 юли 2002 г. по дело Gabriel (C-96/00, Recueil, стр. I-6367, точка 44).

29. Според Комисията достъпността на уебсайта в държавата членка на местожи-вее на потребителя сама по себе си не е достатъчна, за да се заключи, че е налице дейност, насочена към държавата членка, в която потребителят има местожи-вее. Освен това Комисията твърди, че само по-сочване на електронен адрес не е достатъч-но за насочването на дейност по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регла-мент № 44/2001. Ако се тълкува в сми-съл, че посочването на електронен адрес е достатъчно за насочване на дейността, този член би определил компетентността във връзка с всички уебсайтове, тъй като посочването на електронен адрес е задъл-жително по силата на член 5, параграф 1, буква в) от Директивата за електронната търговия¹². Комисията също така смята, че насоките относно вертикалните огра-ничения¹³, които различават „активни“ и „пасивни“ продажби, не са релевантни за тълкуването на понятието за насочване на дейност по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

30. Комисията също така подчертава, че националната юрисдикция следва да пре-цени дали търговецът насочва дейността

си към държавата членка, в която потреби-телят има местожи-вее, като вземе пред-вид всички обстоятелства по конкретния случай. В случая били важни следните об-стоятелства: i) естеството на търговската дейност и оформлението на уебсайта¹⁴, ii) посочването на телефонен номер с код за международни повиквания, iii) връзка с програма за планиране на маршрут, и iv) наличие на опция „търсене/резервация“, с която може да се провери наличността на стаи през определен период.

31. Според *дружеството Hotel Alpenhof, както и според люксембургското и нидер-ландското правителство и правител-ството на Обединеното кралство* поня-тието за насочване на дейността не може да се тълкува широко.

32. Hotel Alpenhof е на мнение, че него-вата дейност не представлява насочване на дейност към друга държава членка по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001. То подчертава, че неговият уебсайт не е интерактивен и не е възможно от него да се направи пряко резервация. То посочва, че следва

12 — Директива 2000/31/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2000 година за някои правни аспекти на услугите на информационното общество, и по-спе-циално на електронната търговия на вътрешния пазар (Директива за електронната търговия) (ОВ L 178, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 29, стр. 257).

13 — ОВ C 291, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 3, стр. 178.

14 — Във връзка с това Комисията твърди, че уебсайтът на търговец, който предлага услуги за местния пазар, не представлява насочване на дейността към други дър-жави членки, докато хотелът, който предлага турист-ически услуги на международния пазар, желае да привлече потребители от други държави членки и с тази цел адаптира своето представяне в интернет.

да се държи сметка за особеностите на интернет, които не позволяват информацията да се ограничи само на австрийска територия.

се ограничи прилагането на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 до специални случаи, в които съответното предприятие се обръща активно, индивидуално и точно към даден потребител или група от потребители. Присъствието в интернет, достъпността на офертата и възможността за сключване на трансгранични търговски сделки в рамките на вътрешния пазар по интернет не представлявали такъв специален случай.

33. Люксембургското правителство посочва опасността от широко тълкуване на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001. Широкото тълкуване би довело до положение, при което възможността за съдебен спор във всяка една от държавите членки би разубедила някои предприятия да предлагат своите стоки и услуги на вътрешния пазар и в резултат би се затруднило осъществяването на основните свободи. Ако при такива обстоятелства предприятието изрично посочи, че неговите стоки и услуги не са предназначени за потребители, които имат местоживее-не в определени държави членки, това би довело до разграничаване на предлагането според територията и до фрагментиране на общия пазар. Изискването за точни указания относно това за потребителите от кои държави членки се отнася офертата за стоки и услуги би могло да противоречи на член 20 от Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар¹⁵, който забранява дискриминация по отношение на получателите на услуги на основание гражданство или местоживее-не. Според люксембургското правителство следва да

34. Нидерландското правителство подчертава, че за тълкуването на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е необходимо да се уравнивесят интересът на потребителя, за когото е важно делата му да са подсъдни на юрисдикцията по местоживее-нето му, и интересът на търговеца, за когото е изгодно това правило за компетентност да не се прилага, освен ако съзнателно не е решил да насочи дейността си и към тази държава членка или да я извършва в нея. Според нидерландското правителство, за да се определи дали дейността е насочена към държавата членка на потребителя, са важни следните критерии: i) онлайн достъпност на интерактивен уебсайт, а не само на пасивен сайт, на който е публикуван електронният адрес на търговеца, ii) изпращане на електронно съобщение до потребителя, в което се посочва уебсайтът на търговеца, iii) начисляване на допълнителни разходи на потребителите от определени държави членки, например разходи за изпращане, iv) придобиване на марка за качество, която се използва в определена държава членка, v) описание на маршрута от определена държава членка до мястото, където търговецът извършва своята дейност, и vi)

15 — Директива 2006/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година относно услугите на вътрешния пазар (ОВ L 376, стр. 36; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 58, стр. 50).

посочване на телефонен номер за помощ за потребителите в чужбина. Според нидерландското правителство националната юрисдикция следва във всеки отделен случай да преценява дали търговецът насочва дейността си към държавата членка на местоживеене на потребителя.

фактическо насочване на уебсайтовете към потребителите в други държави членки чрез използването на портали за цяла Европа; като общо правило потребителите трябва да посочат къде живеят, след което се пренасочват към съответния уебсайт.

35. Обратно, нидерландското правителство смята, че използването на определен език или определена валута или поддържането онлайн на няколко уебсайта с различни „top level domains“ (например „.nl“ или „.co.uk“) не са релевантни критерии.

В — *Роля на посредника (дело Pammer)*

36. Правителството на Обединеното кралство посочва критериите, които според него следва да се вземат предвид при преценката на въпроса дали е налице насочване на дейността към държавата членка на местоживеене на потребителя: i) използване на уебсайта за реклама, предназначена за граждани на други държави членки, или изрично посочване на граждани на други държави членки, например с коментари на потребителите на стоката или услугите, ii) заплащане на търсачки, за да рекламират уебсайта на предприятието сред връзките в определени държави, и iii)

37. Тъй като г-н Pammer е резервирал пътуването си чрез посредник, някои страни се изказват и по отношение на ролята на посредника. Чешкото, люксембургското, австрийското и полското правителство смятат, че не е от значение дали уебсайтът се управлява от посредника, или от самия търговец. Комисията застъпва становището, че сключването на договор чрез посредник не представлява пречка за прилагането на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, ако посредникът действа от името на търговеца, а търговецът е одобрил сключването на договора с потребителя.

VI — Анализ на генералния адвокат

по-специално поради въпроса за обхвата на понятието за насочване.

А — Въведение

38. Настоящото дело поставя два правни проблема. От една страна, дело Pammer повдига въпроса за тълкуването на понятието за договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване съгласно член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001. Всъщност потребителят е сключил договор за транспорт с товарен кораб към Далечния изток, който обхваща не само транспорта, но и настаняването, така че възниква въпросът дали този договор може да се схваща като договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване.

39. От друга страна, двете дела — дело Pammer и дело Hotel Alpenhof — повдигат въпроса за тълкуването на понятието за насочване на дейност към държавата членка на местоживее на потребителя по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001. В тези дела Съдът ще тълкува за първи път този член, който в законодателния процес, а по-късно в икономическия сектор, както и в правната теория, предизвиква множество дискусии,

40. В настоящото заключение ще разгледам първо въпроса за тълкуването на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001, който се поставя само по дело Pammer, а след това въпроса за тълкуването на понятието за насочване на дейността към държавата членка на местоживее на потребителя по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

Б — Договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване (първи въпрос по дело Pammer)

41. Със своя първи въпрос по дело Pammer запитващата юрисдикция пита по същество дали договор за организиране на пътуване с товарен кораб като разглеждания по настоящото дело е договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване по смисъла на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001. Отговорът на този въпрос има важни последици за потребителя, тъй като по силата на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001 разпоредбите на този регламент относно компетентността при

потребителските договори не се прилагат към договор за транспорт, освен договора, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване. Според мен на този въпрос следва да се даде утвърдителен отговор въз основа на езиково и телеологично тълкуване на посочения член.

и обратно, а напротив — за да може като наблюдател или турист да придобие опит за живота на борда на товарен кораб (ежедневие, товарене и разтоварване) и да види градовете, в които такива кораби спират. Организаторът на подобно пътуване освен това е отговорен не само за качеството на транспорта, но и за качеството на настаняването.

42. Езиковото тълкуване на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001 вече води до заключението, че договор относно организирането на пътуване на борда на товарен кораб, както в разглежданото дело, представлява договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване по смисъла на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001. Действително от акта за преюдициално запитване следва, че жалбоподателят е резервирал пътуване с кораб от Триест към Далечния изток, което обхваща не само транспорта, но и настаняването, и за което той е заплатил обща цена.

44. Ето защо аз смятам, че на първия въпрос по дело Rammer следва да се отговори в смисъл, че договор за организиране на пътуване с товарен кораб като разглеждания по настоящото дело е договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване по смисъла на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001.

43. Според мен до същото заключение може да се стигне на основата на телеологично тълкуване на този член. Целта на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001 е да изключи прилагането на правилото за компетентност при потребителските договори и спрямо договорите с основен предмет транспорт. Потребителят в настоящото дело не е сключил договора, за да бъде (само) транспортиран с товарен кораб към Далечния изток

45. Независимо че вече отговорих на този въпрос въз основа на езиково и телеологично тълкуване, по мое мнение следва да се разгледа и доводът на някои страни по делото, че понятието „договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“ по член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001 следва да се тълкува по същия начин като понятието „туристически пакет“ по член 2,

параграф 1 от Директива 90/314¹⁶. По силата на член 2, параграф 1 от Директива 90/314 „туристически пакет“ означава предварително договорената комбинация от не по-малко от два от следните елементи, когато се продава или предлага за продажба на обща цена и когато услугата обхваща срок, по-дълъг от двадесет и четири часа, или включва настаняване за пренощуване: а) транспорт; б) настаняване; в) други туристически услуги, които не са свързани с транспорта или настаняването и представляват съществена част от туристическия пакет. За преценката на въ-

проса за еднаквото тълкуване следва да се тръгне от подготвителните документи за приемането на Регламент № 44/2001 и от по-широкия контекст на разпоредбите на Съюза, в които се използва това понятие.

16 — Вж. точка 21 от настоящото заключение. Ще добавя, че въпросът за еднаквото тълкуване на тези две понятия би бил релевантен преди всичко ако договорът обхващаше единствено транспорт и други услуги, но не и настаняване. По силата на член 2, параграф 1 от Директива 90/314 е налице „туристически пакет“, ако договорът съдържа най-малко два от следните три елемента: транспорт, настаняване и други услуги, които не са свързани с първите два. Това означава, че за туристически пакет може да се говори, когато тези елементи присъстват в някоя от следните комбинации: транспорт и настаняване, транспорт и други услуги, настаняване и други услуги или всички тези елементи заедно. Ако понятието „договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“ по член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001 се тълкува по същия начин като понятието „туристически пакет“ по член 2, параграф 1 от Директива 90/314, това води до следните последици: първата хипотеза (транспорт и настаняване) вече е включена в текста на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001, така че за тази комбинация всъщност не се поставя въпросът за единство на тълкуването с член 2, параграф 1 от Директива 90/314; при втората хипотеза (настаняване и други услуги) въпросът за класиране в рамките на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001 изобщо не се поставя, тъй като не присъства елементът транспорт, който е необходим за прилагането на изключението в член 15, параграф 3 от Регламента; що се отнася до третата хипотеза (транспорт и други услуги), липсва един от двата елемента, посочени в член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001, а именно настаняването. Следователно въпросът за еднаквото тълкуване на двете понятия, посочени в член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001 и съответно в член 2, параграф 1 от Директива 90/314, ще бъде релевантен преди всичко за третата хипотеза, тъй като това би означавало всъщност различие по отношение на текста на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001.

46. За тълкуването на понятието „договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“ следва преди всичко да се държи сметка за обяснителния меморандум към предложението за Регламент № 44/2001, в който Комисията изрично характеризира договора, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване, като договор за туристически пакет и във връзка с това се позовава на Директива 90/314¹⁷. Ето защо обяснителният меморандум към предложението за Регламент № 44/2001 сочи, че понятието „договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“ следва да се тълкува по същия начин като понятието „туристически пакет“ по смисъла на Директива 90/314.

47. В рамките на по-широкия контекст на разпоредбите на Съюза следва да се държи сметка за аналогията с Римската конвенция за приложимото право към договорните задължения (наричана по-нататък „Римската конвенция“)¹⁸ и с Регламента

17 — Вж. обяснителния меморандум към Предложение за регламент (ЕО) относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, посочен в бележка под линия 9, стр. 17.

18 — Конвенция за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. (ОВ С 169, 8.7.2005 г., стр. 10; на български език — ОВ Л 347, 29.12.2007 г., стр. 3).

„Рим I“, който заменя тази конвенция. Действително в член 5, параграф 5 от Римската конвенция се предвижда същото изключение като в член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001. В параграф 5 от член 5 от Римската конвенция, който урежда приложимото право за потребителските договори, се предвижда, че специалната уредба по този член се прилага за договорите, с които се предоставя на обща цена комплексна услуга по пътуване и настаняване, независимо че договорите за превоз са изключени от тази специална уредба съгласно параграф 4, буква а) от същия член. Използването на термини с еднакъв смисъл в Римската конвенция и впоследствие в Регламент № 44/2001 доказва несъмнено волята на законодателя да тълкува понятието „договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“ по еднакъв начин в рамките на двете разпоредби¹⁹.

се държи сметка за два принципа на тълкуване. От една страна, трябва да се държи сметка за приемствеността в тълкуването между Римската конвенция и Регламента „Рим I“. Независимо че Регламентът „Рим I“ изрично препраща към Директива 90/314, двете разпоредби следва да се тълкуват по еднакъв начин, тъй като при приемането на Римската конвенция Директива 90/314 още не е била приета. От друга страна, трябва да се държи сметка за изискването за еднакво тълкуване на Регламент № 44/2001 с Регламента „Рим I“. Понятието за договори за транспорт, включени в потребителските договори, следва да се тълкува по еднакъв начин в двете разпоредби. Действително в съображение 7 от Регламента „Рим I“ се посочва, че предметът и разпоредбите на Регламента следва да са в съответствие с Регламент № 44/2001.

48. Това изискване за еднакво тълкуване обаче се запазва и след приемането на Регламента „Рим I“. Член 6, параграф 4, буква б) от Регламента „Рим I“ гласи, че специалните разпоредби за потребителските договори не се прилагат за договор за превоз, различен от договор за пакетно пътуване по смисъла на Директива 90/314. Следователно Регламентът „Рим I“ представява крачка напред по отношение на по-рано приетия Регламент № 44/2001, в който не се споменава Директива 90/314. Необходимо е обаче в това отношение да

49. Следователно аз съм на мнение, че понятието „договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“ по член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001, следва да се тълкува по същия начин като понятието „туристически пакет“ по член 2, параграф 1 от Директива 90/314²⁰.

19 — Наистина Регламент № 44/2001 е приет десет години след приемането на Директива 90/314, така че е било възможно в член 15, параграф 3 да се включи отправане към Директива 90/314, но е предпочетено да се възприеме използваната в Римската конвенция терминология и по този начин да се създаде между тях пряка връзка и изискване за еднакво тълкуване.

20 — За подобно решение вж. в правната теория например Nielsen, P. A. in: Magnus, U., Mankowski, P. (édit.), *Brussels I Regulation*, Sellier, Munich, 2007, p. 318, 39; Rauscher, T. (édit.), *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar*, 2ème édition, Sellier, European Law Publishers, Munich 2006, p. 291, 20; Kropholler, J. *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar zu EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 8ème édition, Verlag Recht und Wirtschaft, Heidelberg 2005, p. 233, 30.

50. Независимо от въпроса за еднаквото тълкуване на тези две понятия и както вече бе посочено в точка 44 от настоящото заключение, на първия преюдициален въпрос по дело Pammer следва да се отговори в смисъл, че договор за организиране на пътуване с товарен кораб като разглеждания по настоящото дело е договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване по смисъла на член 15, параграф 3 от Регламент № 44/2001.

В — Насочване на дейност към държавата членка, в която потребителят има местоживее (втори преюдициален въпрос по дело Pammer, единствен преюдициален въпрос по дело Hotel Alpenhof)

51. С втория преюдициален въпрос по дело Pammer и единствения преюдициален въпрос по дело Hotel Alpenhof запитващата юрисдикция иска да установи дали за насочването на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е достатъчно уебсайтът на лицето, което извършва търговска или професионална дейност и с което потребителят сключва договора, да е достъпен по интернет в държавата членка, в която потребителят има местоживее. Тук се добавя и въпросът доколко е допустимо широко тълкуване на понятието, изведено от член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, който гласи, че търговецът насочва дейността си към държавата членка на местоживее на потребителя

или към няколко държави членки, включително тази. В рамките на електронната търговия е от основно значение да се определи по какви критерии уебсайтовете, чрез които търговецът насочва своята дейност към държавата членка на местоживее на потребителя, могат да се разграничат от сайтовете, които не изпълняват тази функция.

52. Преди да започна анализа на преюдициалните въпроси, ще проуча условията, които трябва да бъдат изпълнени, за да е налице компетентност на основание член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

1. Условия за прилагане на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001

53. Необходимо е да бъдат изпълнени четирите условия, за да може да бъде приложен член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

а) Сключване на договор

54. Първото условие е да има сключен договор между потребител и търговец.

Това следва, от една страна, още от текста на член 15, параграф 1 от Регламент № 44/2001, който се прилага „[п]о отношение на дела във връзка с договор, сключен от [...] потребител“²¹. Същото следва, от друга страна, и от Решение по дело *Isinger*²², в което Съдът подчертава, че член 15 от Регламент № 44/2001 се прилага само ако разглежданият съдебен иск е свързан с договор, сключен между потребител и търговец²³. Предвиденото в този член условие за сключване на договор предполага въз основа на оферта и приемане на тази оферта двете страни да постигнат съвпадане на волеизявленията за сключването на договор²⁴. Както Съдът вече е подчертал в Решение по дело *Isinger*, освен това не е необходимо да става въпрос за двустранен договор²⁵.

сключването на договор от разстояние е посочено във връзка с прилагането на този член в съвместната декларация на Съвета и Комисията²⁶, както и в съображение 24 от Регламента „Рим I“, в което се цитира тази съвместна декларация²⁷, в текста на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 не се поставя това условие. По мое мнение подобно условие може да бъде проблематично, особено по дела като разглежданите в случая²⁸. Потребителят може например да направи от разстояние само резервация на хотелиерски или туристически услуги, а договорът да се сключи по-късно на място — там, където се предоставят услугите. Според мен и в този случай следва да е налице компетентност на основание член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

55. Във връзка с условието за сключване на договор следва да се разгледа и въпросът дали за да е налице компетентност на основание член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, договорът трябва да е сключен от разстояние. Независимо че

21 — Курсивът е мой.

22 — Решение по дело *Isinger*, посочено в бележка под линия 3.

23 — Пак там, точки 52 и 53.

24 — За условията за сключване на потребителски договор по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 вж. моето заключение по дело *Isinger*, представено на 11 септември 2006 г. (C-180/06, Сборник, 2009 г., стр. I-3961, точка 46 и сл.).

25 — Решение по дело *Isinger*, посочено в бележка под линия 3 (точка 51). Вж. също моето заключение по това дело, посочено в бележка под линия 24 (точка 40).

26 — В съвместната декларация на Съвета и Комисията по членове 15 и 73 от Регламент № 44/2001, посочена в бележка под линия 10, изрично е заявено, че договорът трябва да е сключен от разстояние.

27 — Тази позиция защитава и Комисията в точка 31 от писменото си становище по дело *Hotel Alpenhof*.

28 — Като пример за проблематичен случай може да се разгледа случаят с клиника, която предоставя здравни услуги и несъмнено насърчава потребителите от други държави членки чрез уебсайт да изберат нейните услуги, но изисква от потребителите да преминат преглед преди евентуалната интервенция. Следователно потребителите могат да резервират от разстояние (например по телефона) само час за преглед, докато договорът за предоставяне на услуги (за медицинската интервенция) ще бъде сключен в седалището на доставчика на услугите. Може също така да се разгледа случаят с потребител, който не иска да направи покупка по интернет, тъй като се опасява от злоупотреба с кредитната си карта, а търговецът не приема плащане с наложен платеж или с банков превод. В такъв случай потребителят може евентуално да получи всички сведения по интернет, а само сключването на договора ще се извърши в друга държава членка, където търговецът извършва дейността си.

56. Следователно за двете дела в случая запитващата юрисдикция ще трябва да прецени дали е изпълнено условието за сключване на договор по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001²⁹.

б) Сключване на потребителски договор, който попада в обхвата на търговските или професионалните дейности на търговеца

57. Второто условие за прилагане на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е договорът да е сключен между потребител и лице, което извършва търговска или професионална дейност (търговец³⁰). По отношение и на този въпрос запитващата юрисдикция ще трябва да прецени дали са изпълнени материалните

предпоставки по член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001³¹.

58. Третото условие за прилагане на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е договорът да попада в обхвата на търговската или професионална дейност на търговеца. По отношение и на това условие националната юрисдикция ще трябва да направи съответната преценка³².

в) Извършване на дейност в държавата членка на потребителя или насочване на дейността към тази държава

59. Четвъртото условие за прилагане на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент

29 — От акта за преюдициално запитване по дело Hotel Alpenhof е видно, че офертата във връзка с резервацията е направена и приета по електронната поща, а ответникът действително е използвал хотелиерските услуги (вж. точка 16 от настоящото заключение). По дело Rammer обаче не се посочва изрично в акта за преюдициално запитване как е сключен договорът, а само че г-н Rammer е резервирал пътуването на борда на товарния кораб за двама души от Триест към Далечния изток в дружество Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG с посредническо дружество Internationale Frachtschiffreisen Pfeiffer GmbH (вж. точка 10 от настоящото заключение). Представителят на г-н Rammer обаче посочва в съдебното заседание, че неговият клиент първо е получил сведенията от посредника по електронна поща, а е изпратил подписания договор на посредника с обикновена поща.

30 — В член 15 от Регламент № 44/2001 наистина не се използва понятието „търговец“, а се говори за „лице, което извършва търговски или професионални дейности“. В настоящото заключение обаче за улеснение ще използвам наименованието „търговец“.

31 — Доказано е, че в случая това условие е изпълнено. В дело Rammer потребителят сключва чрез посредника договор с дружеството, което извършва транспорта с товарен кораб и което следователно може да се счита за лице, което извършва търговска дейност. Това дружество чрез посредника предоставя възможност на потребителя като пътник да се запознае с живота на борда на товарен кораб — по този начин то извършва като допълнителна дейност и туристическа дейност. Фактът, че договорът е сключен чрез посредник, няма никакво значение в това отношение. В дело Hotel Alpenhof договорът е сключен с хотел, който предоставя хотелиерски услуги и така може да се счита за лице, което извършва търговска дейност.

32 — От сведенията в акта за преюдициално запитване може да се заключи, че това условие също е изпълнено. По дело Rammer основната търговска дейност на дружеството Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG наистина не включва предоставянето на възможност за туристи да се запознаят с живота на борда на товарните кораби, но това е допълнителна дейност за дружеството, която несъмнено също е търговска. По дело Hotel Alpenhof също може да се счита, че хотелиерските услуги попадат в обхвата на търговската дейност на този хотел.

№ 44/2001 е търговецът да извършва търговски или професионални дейности в държавата членка, в която потребителят има местоживее, или да насочва с всички средства дейностите си към тази държава членка или към няколко държави, включително тази държава. Преюдициалните въпроси по разглежданите дела се отнасят главно до въпроса дали това условие е изпълнено, което изисква анализ по същество, който ще изложи по-нататък.

2. Тълкуване на понятието за насочване на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001

60. Следователно същността на анализа по настоящите дела е да се прецени дали търговецът насочва дейността си към държавата членка на местоживее на потребителя или към няколко държави членки, включително тази държава членка. При тълкуването на понятието за насочване на дейността по член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 следва да се държи сметка за няколко фактора. На първо място е необходимо с помощта на различни методи за тълкуване да се установи доколко следва да се даде широко тълкуването на това понятие; след това трябва да се определят релевантните критерии за преценка дали търговецът насочва своята дейност към държавата членка на местоживее на потребителя, и то чрез уебсайт.

61. При анализа на обема на тълкуването на понятието за насочване на дейността по силата на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 следва преди всичко да се отговори на два въпроса. От една страна, необходимо е да се установи дали самата достъпност на уебсайта е достатъчна, за да е налице насочване на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001. От друга страна, необходимо е да се провери дали за тълкуването на това понятие трябва да се прави разграничение между така наречените интерактивни и пасивни сайтове. Интерактивните уебсайтове позволяват пряко сключване на договор по интернет, докато пасивните не дават такава възможност³³.

а) Езиково, телеологично, историческо и систематично тълкуване на понятието за насочване на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001

62. Регламент № 44/2001 не съдържа определение на понятието за насочване на дейност. Съгласно постоянната съдебна практика определянето на смисъла и

33 — За определение на понятията „интерактивен“ и „пасивен“ вж. например Ören, *op. cit.* (бележка 4), стр. 684. Вж. също Kropholler, *op. cit.* (бележка 20), стр. 230, точка 23; Gillies, *op. cit.* (бележка 4), стр. 397; Gaudemet-Tallon, H. Le juge compétent, dans Fasquelle, D., Meunier, P., *Le droit communautaire de la consommation: Bilan et perspectives*, La documentation française, Paris, 2002, p. 228.

обхвата на понятията, за които общостното право не дава определение, трябва да се извършва в съответствие с техния обичаен смисъл в общоупотребимия език, като се държи сметка за контекста, в който са използвани, и за целите, преследвани с правната уредба, част от която са те³⁴. Като се има предвид тази съдебна практика и с оглед представените от страните по настоящите дела данни, според мен е уместно да се следват четири насоки за тълкуване: първо, езиково тълкуване с оглед на обичайния смисъл на понятието за насочване на дейност, второ, телеологично тълкуване, трето, историческо тълкуване, и четвърто, систематично тълкуване на това понятие.

активно поведение от страна на търговеца с цел и резултат привличане на клиенти от други държави членки³⁶. Тълкуване, според което достъпът до уебсайт в държавата членка на местоживеене на потребителя би бил достатъчен за насочване на дейността към тази държава, всъщност би изпразнило понятието за насочване от всякакъв смисъл. Следователно от обичайния смисъл на понятието за насочване на дейността може да се установи, че самата достъпност на уебсайта не е достатъчна, за да насочва търговецът своята дейност към държавата членка на местоживеене на потребителя. В същото време езиковото тълкуване изобщо не дава основание да се приеме гледната точка, че при тълкуването на това понятие следва да се разграничават интерактивни и пасивни уебсайтове, тъй като текстът на този член не посочва различни видове уебсайтове.

63. Въз основа на езиковото тълкуване може да се установи, че обичайният смисъл на понятието за насочване на дейност към държава членка или към няколко държави членки е, че търговецът активно работи за привличането на потребители с местоживеене в тази държава членка или в тези държави членки да сключват договори с него³⁵. Следователно е необходимо

64. В рамките на телеологичното тълкуване на понятието за насочване на дейността е необходимо, както с основание подчертава нидерландското правителство, да се уравни интересът на потребителя, за когото е важно делата му да са подсъдни на юрисдикцията по местоживеенето му, и интересът на търговеца, за когото е изгодно това правило за компетентност да не се

34 — Вж. в този смисъл Решение от 19 октомври 1995 г. по дело *Hönig* (C-128/94, Recueil, стр. I-3389, точка 9), Решение от 27 януари 2000 г. по дело *DIR International Film* и др./Комисия (C-164/98 P, Recueil, стр. I-447, точка 26) и Решение от 10 март 2005 г. по дело *easyCar* (C-336/03, Recueil, стр. I-1947, точка 21).

35 — Вж. *Ögen*, *op. cit.* (бележка 4), стр. 686, който твърди, че насочването на дейност по член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 означава, че продавачът съзнателно организира своята търговска дейност по такъв начин, че да достигне до клиентите в определени държави. Пак според същия автор (стр. 687) това понятие означава, че продавачът предприема действия, за да влезе в делови взаимоотношения с клиенти от определени държави членки.

36 — Бих искала да добавя, че в това отношение релевантна е цененката за дейността на търговеца от обективна гледна точка, а не от гледна точка на неговите субективни цели, които не са обективирани в конкретни факти. Вж. *Ögen*, *op. cit.* (бележка 4), стр. 687.

прилага, освен ако съзнателно не е решил да насочи дейността си и към тази държава членка или да я извършва в нея. Следователно целта на този член е да осигури на потребителя специално правило за компетентност, когато потребителският договор е свързан в достатъчна степен с държавата членка на местоживее на потребителя. В същото време при тълкуването на този член е необходимо да се гарантира на търговеца, че няма да е длъжен да предявява евентуалните си искове и да се явява по евентуално предявени срещу него искове в държавата членка на местоживее на потребителя, освен ако не е насочил дейността си към държавата членка на потребителя и по този начин е създад необходимата връзка с тази държава. Ако волята на законодателя бе специалните правила за компетентност при потребителските договори да се прилагат само въз основа на факта, че сайтът е достъпен в интернет, той не би поставил като условие за прилагане на тези разпоредби насочването на дейността, а направо самото съществуване на уебсайта³⁷. Следователно телеологичното

тълкуване води до заключението, че самата достъпност на уебсайта не е достатъчна, за да е налице насочване на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

65. Освен това аз смятам, че телеологичното тълкуване не допуска разграничаване между интерактивни и пасивни сайтове в рамките на тълкуването на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001: от една страна, защото насочването на дейност не може да зависи от въпроса за техническото средство, с което е сключен договорът³⁸, и от друга страна, защото

37 — Ще добавя, че в съображение 13 от първото предложение за Регламент № 44/2001 (посочено в бележка под линия 5) се посочва, че електронната търговия със стоки и услуги със средства, които са налични в друга държава членка, представлява дейност, насочена към тази държава членка. Ако е с местоживее в тази държава, потребителят трябва да разполага със защита въз основа на Регламента, когато потребителският договор е сключен с електронни средства. Това съображение би могло да се схваща в смисъл, че самата достъпност на уебсайта в държавата членка на местоживее на потребителя е достатъчна, за да е налице компетентност на основание на специалните правила за потребителските договори. Това съображение обаче е премахнато в хода на последващата законодателна процедура, което подкрепя а fortiori довода, че самата достъпност на уебсайта не е достатъчна за насочване на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

38 — В правната теория вж. Montero, *op. cit.* (бележка 4), стр. 335, който подчертава, че фактът, че договорът не е сключен със същото средство, което е използвано от потребителя, за да се осведоми за офертата, не изключва прилагането на защитните разпоредби за потребителя по член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001. Също така вж. Mankowski, *Neues zum „Ausrichten“...*, *op. cit.* (бележка под линия 4), стр. 242; Gaudemet-Tallon, H., *Le juge compétent*, *op. cit.* (бележка под линия 33), стр. 228.

Ще добавя, че ако е сключен от разстояние, договорът може да бъде сключен с всякакво техническо средство, което позволява сключването му. Съгласно член 2, параграф 4 от Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 1997 година относно защитата на потребителя по отношение на договорите от разстояние (ОВ L 144, стр. 19; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 4, стр. 160) „средство за комуникация от разстояние“ означава „всяко средство, което, без едновременно физическо присъствие на доставчика и потребителя, може да бъде използвано за сключването на договор между тези страни“. Телефонът, електронната поща и факсът принадлежат към средствата за комуникация по приложение I към тази директива.

разграничаването между интерактивни и пасивни уебсайтове на практика е трудно³⁹.

66. От историческото тълкуване следва, че член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е заменил разпоредбата на член 13, първа алинея, точка 3 от Брюкселската конвенция, която се прилага към договори, чийто предмет е предоставянето на услуги или доставката на стоки, ако преди сключването на договора е направена оферта или специална реклама в държавата членка на местоживеене на потребителя и потребителят е извършил в тази държава необходимите действия за сключване на договор. Член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е изменен спрямо член 13, първа алинея, точка 3 от Брюкселската конвенция, за да се гарантира по-добра защита на потребителите с оглед на новите средства за комуникация и развитието на електронната търговия⁴⁰. Този член от Регламента е формулиран по-общо в сравнение с посочения по-горе член от Конвенцията в смисъл, че се отнася вече не само до договорите за предоставяне на услуги или за доставка на стоки, а до всички договори, и в същото време изключва условието потребителят да е извършил необходимите действия за сключване на договор в държавата членка на своето местоживеене. Понякога може да е трудно да се определи мястото, където са извършени действията, особено за договорите, сключени по интернет. Следова-

телно за установяване на връзката между договора и държавата на местоживеене на потребителя от решаващо значение е търговецът или да извършва своята дейност в държавата, в която потребителят има местоживеене, или да насочва своята дейност към тази държава. Следователно понятието за насочване на дейност по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 обхваща освен класическите форми на реклама на търговските дейности в държавата членка на местоживеене на потребителя, които вече са включени с член 13, първа алинея, точка 3 от Брюкселската конвенция⁴¹, и насочването на дейност към държавата членка на потребителя чрез уебсайт⁴².

67. Независимо че член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е изменен така, че да включва договорите, сключени в рамките на електронната търговия, от историческото тълкуване не може да се изведат категорично смисълът и обхватът

39 — Например в правната теория Mankowski, Neues zum „Ausrichten“..., *op. cit.* (бележка под линия 4), стр. 239. Вж. също Rauscher, *op. cit.* (бележка под линия 20), стр. 288, точка 15.

40 — Вж. Предложение за регламент (ЕО) относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, посочено в бележка под линия 9. Вж. също Решение по дело IIsinger, посочено в бележка под линия 3 (точка 50).

41 — Във връзка с условието за насочване на дейността към държавата членка на местоживеене на потребителя трябва да се подчертае, че член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 продължава да обхваща — в сравнение с член 13, първа алинея, точка 3 от Брюкселската конвенция — класическите форми на реклама на търговските дейности в държавата членка на местоживеене на потребителя като реклама в пресата, по радиото или по телевизията в тази държава членка. За различните форми на реклама вж. тълкуването на член 13, първа алинея, точка 3 от Брюкселската конвенция в Решение от 11 юли 2002 г. по дело Gabriel (C-96/00, Rescueil, стр. I-6367, точка 44). В правната теория вж. също Nielsen, *op. cit.* (бележка под линия 20), стр. 316, точка 33.

42 — Член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 говори изрично за насочване на дейността „с всички средства“. В правната теория вж. също Mankowski, Neues zum „Ausrichten“..., *op. cit.* (бележка под линия 4), стр. 239.

на понятието за насочване на дейност чрез уебсайт. Още при приемането на Регламент № 44/2001 текстът на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е спорен и институциите не успяват да се договорят доколко широко следва да се схваща понятието за насочване на дейността. Освен това именно икономическият сектор реагира отрицателно на неговото приемане поради опасения, че прекалено широко тълкуване на понятието за насочване на дейността би могло да разубеди малките и средните предприятия да използват интернет за реклама или промоция на своите дейности⁴³.

68. В първото предложение за регламент⁴⁴ текстът на член 15, параграф 1, буква в) е еднакъв с този на действащия в момента регламент. В обяснителния меморандум към това предложение Комисията твърди, че понятието за извършване или за насочване на дейност към дадена държава членка се използва, за да може този член да се прилага за потребителските договори, сключени чрез интерактивен уебсайт в държавата членка на местоживеене на

потребителя⁴⁵. Освен това в обяснителния меморандум се посочва, че за да е налице компетентност на основание на този член, не е достатъчно потребителят само да се е осведомил за възможността да използва услуги или да закупи стоки чрез пасивен уебсайт⁴⁶. Така от обяснителния меморандум към Регламента може да се заключи, че уебсайтовете, до които се отнася понятието за насочване на дейност, се отличават от тези, които това понятие не обхваща, по своя *интерактивен характер*, с други думи по това, че позволяват пряко сключване на договор.

69. В хода на законодателната процедура Икономическият и социален комитет се произнася за запазване на формулировката от член 13, първа алинея, точка 3 от Брюкселската конвенция, но Европейският парламент предлага определение на понятието за насочване на дейността, съгласно което това понятие означава, че търговецът трябва *съзнателно* да насочва своята дейност в значителна степен към друга държава членка⁴⁷. Когато преценява дали търговецът е насочил по този начин своята дейност, националната юрисдикция трябва да прецени всички обстоятелства по делото, и по-специално всички опити на търговеца да възпрепятства

43 — Вж. становището на Икономическия и социален съвет по Предложението за регламент (ЕО) на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела COM(1999) 348 окончателен – 99/0154(CNS), точки 4.2.1 и 2.2.2. В този документ Икономическият и социален комитет също така подчертава, че формулировката в предложението за регламент („с всички средства насочва дейностите си към тази държава членка“) не е достатъчно ясна, за да предизвика доверие у страните, и предлага да се запази формулировката от член 13 от Брюкселската конвенция.

44 — Посочено в бележка под линия 9.

45 — Вж. Предложение за регламент на Съвета (ЕО) относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, посочено в бележка под линия 9, стр. 17.

46 — Предложение за регламент на Съвета (ЕО) относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, посочено в бележка под линия 9, стр. 17 и 18.

47 — Относно критиките в доктрината на критерия за съзнателно насочване в значителна степен, вж. например Farah, Y. Allocation of jurisdiction and the internet in EU law — European Law Review, n° 2/2008, p. 267.

сключването на договори с потребители с местоживеене в определени държави членки⁴⁸. Комисията не възприема това определение в измененото предложение⁴⁹.

70. Поради някои несъгласия и неточности във връзка с тълкуването на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 след приемането на Регламент № 44/2001 Съветът и Комисията приемат съвместна декларация, в която се посочва, че сама по себе си възможността за достъп до уебсайт не е достатъчна за прилагането на член 15 от Регламент № 44/2001, а е необходимо освен това този уебсайт да съдържа покана за сключване на договор от разстояние и договорът действително да е сключен по този начин; в това отношение

езикът или валутата, използвани на уебсайта, не са от значение⁵⁰.

71. Следователно въз основа на историческо тълкуване на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 може да се установи, че само достъпността на уебсайта в държавата членка на местоживеене на потребителя не е достатъчна за насочване на дейността към тази държава членка. Историческото тълкуване не е толкова ясно, що се отнася до разграничението между интерактивни и пасивни уебсайтове.

72. В рамките на систематичното тълкуване може да се отбележи, че Регламент № 44/2001 следва да се тълкува еднакво с Регламента „Рим I“⁵¹. Действително в съображение 7 от Регламента „Рим I“ се

48 — Предложение за регламент на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (COM(1999) 348 окончателен C5-0169/1999 – 1999/0154(CNS) (ОВ С 146, 17.5.2001 г., стр. 94), поправка 37 към член 15. Първоначално е предложена много по-широка формулировка, в която критерият за насочване на дейността е заменен с критерий, изискващ да е налице договор от разстояние, сключен с потребител с местоживеене в друга държава членка; вж. доклада по предложението за Регламент на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (COM(1999) 348 окончателен C5-0169/1999 – 1999/0154(CNS), поправка 23 към член 15. Тази поправка не е приета от Парламента, вж. резултата от гласуването по поправка 23 (ОВ С 146, 17.5.2001 г., стр. 41).

49 — В обяснителния меморандум Комисията посочва, че самото съществуване на потребителски договор е ясен признак, че търговецът е насочил дейността си към държавата членка на местоживеене на потребителя (вж. измененото Предложение за регламент на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (COM(2000) 689 окончателен), стр. 6). Този обяснителен меморандум на Комисията явно сочи, че самото съществуване на (пасивен) уебсайт би трябвало да е достатъчно, за да е налице компетентност на основание на специалните правила за потребителските договори. За критика в правната теория вж. Ören, *op. cit.* (бележка под линия 4), стр. 682 и 683.

50 — Вж. съвместната декларация на Съвета и Комисията по членове 15 и 73 от Регламент № 44/2001, посочена в бележка под линия 10.

51 — В рамките на систематичното тълкуване бих искала да добавя още, че — както с основание подчертава Комисията — за тълкуването на понятието за насочване на дейност по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 не са релевантни насочките относно вертикалните ограничения (ОВ С 291, 13.10.2000 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 3, глава 178, и проект за изменение на насоките относно вертикалните ограничения (SEC(2009) 946), в рамките на които рекламата и продажбата по интернет се считат за „пасивна“ продажба (вж. точки 50 и 51 от действащите понастоящем насоки и точки 51 и 52 от проекта за изменение на насоките заедно с член 4, буква б) от Регламент (ЕО) № 2790/1999 на Комисията от 22 декември 1999 година за прилагането на член 81, параграф 3 от Договора за категориите вертикални споразумения и съгласувани практики (ОВ L 336, 29.12.1999 г., стр. 21; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 66) и член 4, буква б) от проекта за изменение на регламента (C(2009) 5365/2). Целта на определянето на дадена продажба като „пасивна“ всъщност е да се попречи на доставчик да ограничи този вид продажби до изключителна територия или изключителна група от купувачи, като по този начин наруши член 81 ЕО. Целта на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 обаче е съвсем различна: да предостави на потребителя като по-слабата страна по договора по-благоприятни правила за определяне на компетентността.

посочва, че „[п]редметът и разпоредбите на [...] регламента[...]“ следва да са в съответствие с Регламент № 44/2001. Следователно при тълкуване на понятието за насочване на дейността по член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 Съдът ще трябва да внимава това понятие да не бъде тълкувано в противоречие със смисъла и предмета на Регламента „Рим I“.

които една интернет страница използва, не представляват фактор на привързване“. Ето защо от това съображение следва напълно ясно, че сама по себе си възможността за достъп до уебсайт не е достатъчна за прилагането на член 15 от Регламент № 44/2001. Освен това в посоченото съображение не се прави разграничение между интерактивни и пасивни уебсайтове и следователно може да се заключи, че търговецът може да насочи дейността си към държавата членка на местоживее на потребителя чрез двата вида уебсайтове⁵².

73. В съображение 24 от Регламента „Рим I“ се посочва, че съгласуваността с Регламент № 44/2001 изисква да е налице позициониране на понятието „насочена дейност“ като „условие за прилагането на нормата за защита на потребителя“ и това понятие да се тълкува хармонизирано в Регламент № 44/2001 и в Регламента „Рим I“. Във връзка с това същото съображение изрично препраща към Съвместната декларация на Съвета и Комисията по член 15 от Регламент № 44/2001, в която се изтъква, че „за да бъде член 15, параграф 1, буква в) приложим, не е достатъчно едно предприятие да насочи дейностите си към държавата членка на местопребиваване на потребителя [...], а също трябва да е сключен договор в рамките на неговите дейности“, и че „самият факт, че една интернет страница е достъпна, не е достатъчен, за да бъде приложен член 15, въпреки че фактор на привързване би представлявал фактът, че интернет страницата отправя покана за сключване на договор от разстояние и договор в действителност е бил сключен от разстояние“; „езикът или валутата,

74. По мое мнение от езиковото, телеологичното, историческото и систематичното тълкуване на понятието за насочване на дейността по член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 могат да се направят два извода. От една страна, може несъмнено да се установи, че сама по себе си възможността за достъп до уебсайт в държавата членка на местоживее на потребителя не е достатъчна за насочването на дейността към тази държава по смисъла

52 — Ще добавя, че в обяснителния меморандум към предложението за Регламента „Рим I“ се твърди, че уебсайтовете, чрез които търговецът насочва своята дейност към държавата членка на местоживее на потребителя, „не са непременно интерактивни“ и че целта на уебсайта, който приканва купувачите да пращат поръчки по факс, е именно сключването на договори от разстояние. Това е довод в подкрепа на тезата, че насочването на дейността не може да бъде ограничено единствено до интерактивните уебсайтове, а трябва да бъде по-широко понятие.

на този член⁵³. От друга страна, може да се установи — от всички освен историческото тълкуване — че при преценката дали е налице насочване на дейността по смисъла на този член не може да е от голямо значение дали уебсайтът е интерактивен или пасивен⁵⁴.

75. По-нататък ще изложи критериите, които позволяват да се определи кога търговецът насочва дейността си чрез уебсайт към държавата членка на местоживее на потребителя.

53 — В този смисъл в правната теория вж. например Gaudemet-Tallon, *Compétence et exécution*, op. cit. (бележка под линия 4), стр. 230, точка 286; Geimer, R. Schütze, R. A., *Europäisches Zivilverfahrensrecht: Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, EuInsVO, EuTVVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht*, 3ème édition, Beck, Munich, 2010, p. 335, 38; Droz, G. Gaudemet-Tallon, H., *La transformation de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 en Règlement du Conseil concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale*, *Revue critique de droit international privé*, n° 4/2001, p. 638, 45; Sinay-Cytermann, A. *La protection de la partie faible en droit international privé*, v: *Mélanges en l'honneur de Paul Lagarde - Le droit international privé: esprit et méthodes*, Dalloz, Paris, 2005, p. 743.

54 — В този смисъл в правната теория вж. например Kropholler, op. cit. (бележка под линия 20), стр. 231, точка 24, който подчертава, че пасивен уебсайт, който съдържа не само реклама, но и покана за сключване на договор по пощата, по електронната поща или по факс, следва да се третира правно по същия начин като интерактивния уебсайт. Вж. още Mankowski, *Neues zum „Ausrichten“...*, op. cit. (бележка под линия 4), стр. 239 и сл., Montero, op. cit. (бележка под линия 4), стр. 334; Geimer/Schütze, op. cit. (бележка под линия 53), стр. 335, точка 38; Gaudemet-Tallon, H., *Le juge compétent*, op. cit. (бележка под линия 33), стр. 228.

б) Критерии, които позволяват да се определи дали търговецът насочва дейността си по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001

76. И така понятието за насочване на дейност не е толкова широко, че самата достъпност на уебсайта да означава, че е налице насочване; същевременно насочването на дейност е възможно както чрез интерактивен, така и чрез пасивен уебсайт. Определянето на границата между уебсайтовете, чрез които търговецът насочва дейността си към държавата членка на местоживее на потребителя, и тези, чрез които не насочва своята дейност, следва да се извършва във всеки отделен случай от националната юрисдикция⁵⁵, но Съдът трябва да предостави ясни критерии, въз основа на които тя да може да прецени дали търговецът насочва дейността си към държавата членка на местоживее на потребителя.

55 — В преюдициалните производства, които се основават на ясно разграничение на правомощията на националната юрисдикция и Съда, единствено националният съд е компетентен да преценява фактите. Вж. в този смисъл например Решение от 18 декември 2007 г. по дело Laval un Parteneri (C-341/05, Сборник, стр. I-11767, точка 45), Решение от 22 октомври 2009 г. по дело Zurita García и др. (C-261/08 и C-348/08, Сборник, стр. I-10143, точка 34) и Решение от 16 юли 2009 г. по дело Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, Сборник, стр. I-6525, точка 24).

77. Според мен няколко критерия ще бъдат релевантни за преценката дали търговецът насочва дейността си към държавата членка на местоживее на потребителя.

ните от търговеца услуги или стоки. Колкото до интерактивните уебсайтове, релевантна ще е например и възможността за потребителя при сключването на договора да избира, посочвайки адреса си, между няколко държави членки, включително държавата членка на местоживее на потребителя.

78. На първо място, трябва да се държи сметка за съдържанието на уебсайта към момента на сключване на договора. Трябва да се прецени дали от уебсайта следва, че търговецът съзнателно се стреми да сключва договори от разстояние с потребители с местоживее в други държави членки и следователно дали им предлага и дали ги насърчава да сключат договор от разстояние. В това отношение са релевантни следните сведения, публикувани на уебсайта: посочване на международния код пред телефонния номер или номера на факса, посочване на специален телефонен номер за помощ и информация, предназначен за потребителите от чужбина⁵⁶; посочване на маршрута от други държави членки до мястото, където търговецът извършва своята дейност (например пътни карти, международни връзки с влак, указания за най-близките летища); възможност за проверка дали има складови наличности от дадена стока и дали може да се предостави дадена услуга⁵⁷; възможност за потребителите от друга държава членка да се абонират за новини относно предлага-

79. Обратно — и както с основание твърди Комисията — само посочването на електронен адрес на уебсайта не е достатъчно за насочване на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001. Действително посочването на електронен адрес е задължително във всички случаи съгласно член 5, параграф 1, буква в) от Директивата за електронната търговия. По същия начин посочването на други данни, които позволяват бързо установяване на контакт и директна и ефективна размяна на съобщения, не означава само по себе си насочване на дейността към държавата членка на местоживее на потребителя, тъй като всъщност публикуването на тези данни е задължително⁵⁸. Ако тези указания бяха достатъчни за насочване на дейността, то всички уебсайтове фактически биха попадали в тази категория, което би противоречало на целта на

56 — Например, ако търговецът осигурява за местните потребители телефонен номер за обаждане срещу заплащане, то за потребителите от чужбина като общо правило има телефонен номер с международен код.

57 — При хотелиерските услуги става дума например за опцията „търсене/резервация“, с която може да се провери наличността на стаи за даден период.

58 — Съгласно Решение от 16 октомври 2008 г. по дело Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände (C-298/07, Сборник, стр. I-7841, точка 40 и диспозитива) член 5, параграф 1, буква в) от Директивата за електронната търговия трябва да се тълкува в смисъл, че доставчикът на услуги е задължен да предоставя преди сключването на договора освен адреса на електронната си поща и друга информация, позволяваща бързо установяване на контакт и директна и ефективна размяна на съобщения.

член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

80. Освен това е необходимо да се държи сметка за търговските сделки, осъществени в миналото с потребители от други държави членки. Трябва да се види дали търговецът вече е сключвал в миналото договори с потребители от други държави членки⁵⁹. В рамките на този критерий естествено възниква въпросът какъв процент клиенти (потребители) трябва да има даден търговец в определена държава членка, за да може да се счита, че той насочва дейността си към тази държава. Смятам, че това зависи от обстоятелствата по делото. Ако традиционно сключва договори от разстояние с потребители от дадена държава членка, търговецът без съмнение насочва своята дейност към тази държава членка. Отговорът на този въпрос ще бъде по-труден, когато търговецът е сключил договор само с един потребител от друга държава членка. Като общо правило сключването на договор само с един потребител от определена държава членка само по себе си и независимо от другите критерии не е достатъчно за насочване на дейността към тази държава членка⁶⁰. Ако член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 се тълкува в смисъл, че самото сключване на договор означава насочване

на дейността⁶¹, по този начин понятието за насочване на дейността, което предполага активна работа на търговеца с цел сключване на договори с потребители от други държави членки, би било изпразнено от смисъл. Ако обаче други критерии потвърдят насочването на дейността към съответната държава членка, може да се твърди, че доколкото съзнава, че сключва договор с потребител от друга държава членка, търговецът показва, че е решил да насочи дейността си към държавата членка на местоживеене на потребителя.

81. Що се отнася до езика, на който е съставен уебсайтът, в Съвместната декларация на Съвета и Комисията по член 15 от Регламент № 44/2001⁶², цитирана в съображение 24 от Регламента „Рим I“, се посочва, че използваният на уебсайта език не е фактор на привързване. Може обаче да се твърди, че в някои ограничени случаи езикът все пак може да бъде признак за насочване на дейността към дадена държава членка или към няколко държави членки. Според мен езикът може да бъде релевантен критерий от две гледни точки.

82. От една страна, ако уебсайтът е съставен само на един език, който не е много

59 — Възможно е например търговецът да посочва на уебсайта, че вече е имал клиенти от множество държави членки, или да публикува на уебсайта мнения на клиенти от различни държави членки.

60 — Също в правната теория Geimer/Schütze, *op. cit.* (бележка под линия 53), стр. 335, точка 38.

61 — Farah, *op. cit.* (бележка под линия 47), стр. 267 например защитава подобно тълкуване в правната теория.

62 — Вж. Съвместната декларация на Съвета и Комисията по членове 15 и 73 от Регламент № 44/2001, посочена в бележка под линия 10.

разпространен и който е официален език само в дадена държава членка, този факт може да свидетелства за това, че търговецът насочва своята дейност само към тази държава членка⁶³. Този критерий може без съмнение да бъде проблематичен, тъй като повдига въпроса дали такъв уебсайт е насочен единствено към потребителите в държавата членка, в която този език е официален, или и към лицата, които живеят в други държави членки, но също говорят този език⁶⁴. На този довод обаче може да се отговори въз основа на езиковото тълкуване на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001: съгласно този член се изисква търговецът да насочва своята дейност към определена *държава членка*, а не към група потребители, които говорят определен език. Обратно, за уебсайтовете, съставени на широко използван език⁶⁵ или на официалния език на няколко държави членки⁶⁶, не може да се заключи автоматично, че дейността на търговеца е насочена и към други държави членки освен държавата, където е седалището му. В такъв случай ще трябва също да се направи преценка въз основа на всички налични данни.

83. От друга страна, според мен е релевантно да се установи дали уебсайт, съставен на даден език, позволява смяна на

езика. Този факт е релевантен, тъй като е признак, че търговецът насочва дейността си и към други държави членки. С възможността за смяна на езика търговецът съзнателно показва, че желае да сключва договори и с потребители от други държави членки⁶⁷.

84. Необходимо е още да се провери дали използването на „домейн от първо ниво“ (top-level domain) на дадена страна⁶⁸ може да бъде релевантен критерий. Обратно на мнението на нидерландското правителство, аз смятам, че този критерий може да бъде релевантен за преценката дали търговецът насочва дейността си към определена държава членка, но във връзка с това трябва да се държи сметка за две обстоятелства. От една страна, посочването на интернет домейна на дадена държава членка ясно свидетелства, че търговецът насочва дейността си към държавата членка на този домейн. Ако търговецът — както например дружеството Internationale Frachtschiffreisen Pfeiffer в дело Pammer — създава уебсайт в домейна „.de“, това

63 — Така и Nielsen, *op. cit.* (бележка под линия 20), стр. 317, точка 35, твърди, че уебсайт на шведски език е насочен към Швеция, а не към Испания. Вж. също *Vasiljeva*, K. 1968 Brussels Convention and EU Council Regulation n° 44/2001: jurisdiction in consumer contracts concluded online — *European Law Journal*, n° 1/2004, стр. 133.

64 — В същия смисъл в правната теория Øgren, *op. cit.* (бележка под линия 4), стр. 690.

65 — Например английски език.

66 — Например немски език в Германия и Австрия.

67 — Ако например естонски търговец, чийто уебсайт е съставен на естонски език, позволява езикът да се смени с фински, това свидетелства, че той насочва своята дейност и към Финландия. Във връзка с езиковия критерий се поставя естествено и въпросът дали търговецът, който позволява смяна на езика на неговия сайт с английски, като се има предвид разпространеното използване на английския като чужд език, насочва дейността си към всички останали държави членки. Според мен възможността за смяна на езика на уебсайта с английски без съмнение е значим показател, че търговецът насочва дейността си и към всички останали държави членки, но този факт сам по себе си не е достатъчен. Във всички случаи е необходимо при преценката дали търговецът насочва дейността си към други държави членки да се държи сметка и за други критерии.

68 — Става дума за така наречените *country-code top-level domains* като „.at“, „.fr“, „.de“ или „.co.uk“.

задължително означава, че неговата дейност е насочена към германския пазар. От друга страна, използването на интернет домейна на дадена държава членка не изключва насочването на дейността към друга държава членка. Ако например търговец създаде уебсайт в домейна „.de“ и други критерии ясно показват, че търговецът насочва своята дейност и към други държави членки, трябва да се счита, че неговата дейност не е ограничена само в Германия.

85. Критерият за използването на интернет домейна на държавата членка на практика ще бъде релевантен преди всичко в случая, когато търговец със седалище в дадена държава членка използва домейна на друга държава членка, в която няма седалище⁶⁹. Ако например търговец със седалище в Обединеното кралство създаде уебсайт в домейна „.es“, той очевидно насочва дейността си (и) към испанския пазар. В това отношение следва да се държи сметка за факта, че някои търговци създават за реклама на своята дейност няколко национални уебсайта; често потребителят е пренасочван през портал към уебсайта в домейна на държавата си на местоживеене. В такъв случай като общо правило чрез уебсайта в домейна на дадена държава членка търговецът насочва своята дейност само към пазара на държавата членка на въпросния домейн; необходимо е обаче във всеки отделен случай да се преценява

дали той насочва своята дейност и към други държави членки.

86. Също така използването на неутрално спрямо държавите име на домейн⁷⁰ може да свидетелства, че търговецът не насочва дейността си само към държавата членка на седалището си, а и към други държави членки, но това не е достатъчно, за да се заключи, че търговецът насочва своята дейност към всички други държави членки. В такъв случай също трябва да се държи сметка за съдържанието на уебсайта и да се преценява на основата на всички критерии към кои държави членки търговецът насочва своята дейност.

87. Трябва също така да се провери дали — както твърди Комисията — при преценката на действителността на насочването на дейността трябва да се държи сметка за вида дейност, която търговецът извършва. Комисията твърди например, че при търговска дейност, която се извършва обикновено на местно равнище, няма насочване на дейността към други държави членки. Не мога да се съглася с този довод. Независимо от вида дейност търговецът може да реши например да продава стоки⁷¹ или да предоставя

70 — Например „.com“, „.net“, „.org“ или „.eu“.

71 — Например дори сладкар, който традиционно предоставя услугите си на географски ограничена територия, може да продава някои продукти чрез интернет и да ги изпраща в чужбина.

69 — Така в правната теория вж. и Ögren, *op. cit.* (бележка под линия 4), стр. 690, бележка 105.

услуги⁷² и на потребители от други държави членки. Следователно според мен видът дейност не може да бъде решаващ.

88. Трябва още да се отбележи дали търговецът чрез различните предоставяни му от Интернет технически възможности се е опитал да информира потребителите от определени държави членки за своята оферта, така че те впоследствие да сключат договори с него. Към тези възможности спадат например спонсорираните връзки към уебсайтове, които се извеждат на екран след търсене с помощта на търсачка в дадена държава членка, или прозорците, които се отварят при достъп до даден уебсайт в определена държава членка (*„pop-up“ прозорци*). Трябва също така да се отбележи дали търговецът е изпратил по електронната поща на потребителите от определени държави членки връзка към своя уебсайт и дали ги е поканил да сключат договор от разстояние, без потребителите да са поискали това⁷³. В случай на изпращане на такива електронни писма според мен не е важно да се установи дали търговецът е знаел в коя държава членка потребителят има местоживее; ако изпраща непоискани електронни писма, според мен търговецът трябва да поеме риска срещу него да бъдат предявявани иски и той да трябва да предявява иски във всяка от държавите членки.

89. Също така е релевантно да се разбере дали търговец, който има уебсайт, насочва своята дейност към държавата членка на местоживее на потребителя чрез други средства за реклама: например дали е вписал своя уебсайт в регистър на сайтове и дали рекламира дейността си в пресата, по радиото, по телевизията или с други средства. В такъв случай, разбира се, не става дума за насочване на дейността чрез уебсайт, а чрез други средства, но както вече бе изтъкнато⁷⁴, член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 се прилага и в този случай.

90. Накрая бих искала да подчертая и че посочените критерии не са изчерпателни и при преценката дали търговецът насочва дейността си към държавата членка на местоживее на потребителя винаги е необходимо да се държи сметка за съвкупността от критериите, а не само за някои от тях.

в) Въпрос за възможността за изрично изключване на насочването на дейност към някои държави членки

91. Накрая трябва да се анализира накратко и въпросът дали търговецът може

72 — Например фризьорските услуги по принцип са от местно естество, но във всички случаи е възможно в ограничени области доставчикът на услуги да има редовно и клиенти от чужбина.

73 — Така и в *Opin. cit.* (бележка под линия 4), стр. 687.

74 — Вж. точка 66 и бележка под линия 41 от настоящото заключение.

изрично да посочи на своя уебсайт, че не насочва дейността си към някои държави членки или че я насочва само към някои държави членки („disclaimer“)⁷⁵. Този въпрос не се поставя изрично в разглежданите дела, тъй като на уебсайтовете на търговците липсва такава уговорка. Ето защо по-долу ще се опитам само да очертая възможните насоки при разглеждането на този доста сложен въпрос.

92. Първо, ако се приеме, че когато търговецът оформя съдържанието на своя уебсайт по определен начин, мълчаливо изключва (или потвърждава) насочването на дейността си към някои държави членки, не виждам защо той да не може и изрично да изключва (или да потвърждава) насочването на дейността към някои държави членки. Във връзка с това е важно поведението на търговеца действително да съответства на посоченото на уебсайта. Ако посочва на уебсайта, че не насочва своята дейност към определени държави членки, но впоследствие все пак сключва договори с потребители с местоживееие в тези държави членки, търговецът не може да се позове на изричната уговорка, че не насочва своята дейност към тези държави членки.

93. Второ, струва ми се твърде ограничено схващането, че търговците трябва да имат възможност изрично да изключват насочването на дейности към някои държави членки, преди всичко за да избегнат иски в тези държави членки, тъй като възможността за иски в тези държави членки ги разубеждавала да осъществяват електронна търговия.

94. Необходимо е, от една страна, да се държи сметка за факта, че досега в рамките на правото на Съюза вече са приети голям брой актове, които улесняват разрешаването на трансгранични спорове и трансгранично принудително изпълнение на съдебни решения, като например Регламент (ЕО) № 861/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година за създаване на европейска процедура за иски с малък материален интерес⁷⁶, Регламент (ЕО) № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година за създаване на процедура за европейска заповед за плащане⁷⁷ и Регламент (ЕО) № 805/2004 на Европей-

75 — Освен изричното изключване на насочването на дейността към някои държави членки съществува и възможността търговецът да възпрепятства по технически път потребителите в някои държави членки да получат достъп до неговия уебсайт. Вж. в правната теория Nielsen, *op. cit.* (бележка под линия 20), стр. 317, точка 35; Gaudemet-Tallon, H., *Le juge compétent*, *op. cit.* (бележка под линия 33), стр. 227.

76 — Регламент (ЕО) № 861/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година за създаване на европейска процедура за иски с малък материален интерес (ОВ L 199, стр. 1). Без съмнение приложното поле на този регламент е ограничено по силата на член 2, параграф 1 от него до исковете, чиято стойност с изключение на лихвите не надвишава 2000 EUR, и следователно той не би могъл да бъде приложен в разглежданите дела; според мен обаче неговото прилагане би било възможно в повечето от останалите спорове във връзка с потребителски договори. При споровете, по които стойността на иска без лихвите не надвишава 2000 EUR, производството е изначално опростено, тъй като обикновено е писмено (съдът, сезиран по силата на член 5, параграф 1 от Регламента, провежда устно изслушване само ако сметне за необходимо или ако това бъде поискано от някоя от страните), а представителството от адвокат или друг професионален юрист не е задължително (член 10).

77 — Регламент (ЕО) № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година за създаване на процедура за европейска заповед за плащане (ОВ L 399, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 9, стр. 108).

ския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година за въвеждане на европейско изпълнително основание при безспорни вземания⁷⁸; в Регламент № 44/2001 също се съдържат разпоредби относно признаването и изпълнението на съдебните решения⁷⁹. Целта на тези регламенти е да опрости и ускори съдебните производства по презгранични дела и да намали разностите⁸⁰ или да направи възможно свободното движение на заповедите за плащане, съдебните решения, съдебните спогодби и съдържащите нотариално удостоверяване документи⁸¹. Следователно по мое мнение са преувеличени опасенията, че *само поради факта* че съществува възможност срещу тях да бъде предявен иск в други държави членки, малките и средните предприятия ще решат да не осъществяват електронна търговия и че следователно трябва да им бъде разрешено изрично да изключват насочването на дейността⁸².

95. От друга страна, трябва да се държи сметка за факта, че основанията, поради

които търговецът желае да изключи насочването на дейността си към други държави членки, могат да бъдат най-различни и могат да обосновават възможността за изключване на насочването на дейността към други държави членки. Търговецът може би не иска да насочва дейността си към други държави членки, защото в държавата членка на седалището си има редовни и лоялни клиенти и не желае да разширява дейността си. Той може би желае да ограничи предоставянето на услуги само в своята държава членка, тъй като транспортните разходи към другите държави членки са прекалено високи и това за него просто не е изгодно от икономическа гледна точка. Търговецът може например да е възприел ясната търговска стратегия да работи за повишаване на своята конкурентоспособност в даден регион — например в страните от Бенелюкс — и затова желае да търгува само с клиенти от тези държави. Нима решението във връзка с ограничаването на насочването на дейността не е търговско решение, част от дейността на търговеца, за което той трябва да има свобода на избор, разбира се, при условие че съответства на разпоредбите за защита на конкуренцията? Може ли от търговеца действително да се иска да търгува потенциално и с потребители от други държави членки, като му се отнеме възможността да посочва изрично на своя уебсайт към кои държави членки насочва дейността си?

96. Трето, следва да се подходи с известна предпазливост към аргумента на люксембургското правителство, че изключването на насочването на дейността към дадени държави членки чрез изрична уговорка на уебсайта може да противоречи на член 20 от Директивата за услугите, който забранява дискриминационни изисквания,

78 — Регламент (ЕО) № 805/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година за въвеждане на европейско изпълнително основание при безспорни вземания (ОВ L 143, стр. 15; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 3).

79 — Членове 32—56 от Регламент № 44/2001.

80 — Вж. в този смисъл член 1 от Регламент № 861/2007 и член 1, параграф 1, буква а) от Регламент № 1896/2006.

81 — Във връзка със свободното движение на заповедите за плащане вж. член 1, параграф 1, буква б) от Регламент № 1896/2006. Във връзка със свободното движение на съдебни решения, съдебни спогодби и съдържащи нотариално удостоверяване документи вж. член 1 от Регламент № 805/2004. Във връзка с целите на Регламент № 44/2001 вж. съображение 2 от Регламента, в което се посочва: „Някои различия между националните норми, които са приложими по отношение на компетентността и признаването на съдебни решения, затрудняват гладкото функциониране на вътрешния пазар“, поради което са необходими разпоредбите за уеднавяване на правилата за конфликт на юрисдикции по граждански и търговски дела и за опростяване на формалностите с оглед бързо и опростено признаване и изпълнение на съдебни решения от държавите членки, които са обвързани по настоящия регламент“.

82 — Освен това Nielsen, *op. cit.* (бележка под линия 20), стр. 316, точка 30, в основни линии подчертава, че потребителите ще са по-склонни да купуват по интернет, ако разполагат с разбираем процес за защита — ако например знаят, че имат възможност да предявят иск в държавата членка на местоживеенето си.

основани на гражданството или местожителството на получателите на услугите.

до услугите с оглед на гражданството или местожителството на получателя на услугите в случаите, когато тези разлики са оправдани от обективни критерии. Следователно член 20 от Директивата за услугите позволява обективно обосновано диференцирано третиране според гражданството или местожителството на получателя, което трябва да се преценява във всеки конкретен случай⁸⁴.

97. Необходимо е от една страна — освен въпросът в каква степен Директивата за услугите може изобщо да бъде релевантна⁸³ — да се държи сметка за факта, че тази директива, също както и член 20 от нея, е адресирана до държавите членки. Следователно може само да се провери дали този член допуска национални разпоредби, разрешаващи изричната уговорка на уебсайта, че се изключва насочването на дейността към някои държави членки.

98. От друга страна, трябва да се държи сметка за факта, че член 20, параграф 2 от Директивата за услугите открива възможност за различни условия за достъп

99. Следователно смятам, че търговците по принцип трябва да имат възможност да посочват изрично на уебсайта към кои държави членки насочват — или не — своята дейност⁸⁵, и е необходимо във всеки отделен случай и с оглед на конкретните обстоятелства да се преценява евентуалното

83 — Съгласно член 3, параграф 2 от Директивата за услугите същата „не се отнася до правила на международното частно право, особено до правила, които регулират приложимото право спрямо договорни и извъндоговорни задължения, включително онези, които гарантират, че потребителите се възползват от закрилата, предоставена им от правилата за защита на потребителите в техните държави членки“. Без съмнение от текста на този член може да се заключи, че става дума само за разпоредбите за приложимото право към договорните задължения и към деликтната отговорност, но във връзка с този член Комисията твърди в документа „Manuel relatif à la mise en oeuvre de la directive „services““ (http://ec.europa.eu/internal_market/services/services-dir/proposal_en.htm#handbook, p. 17), че Директивата не се отнася и до компетентността на юрисдикциите, тъй като този въпрос се урежда в Регламент № 44/2001.

84 — Ще добавя, че в съображение 95 от Директивата за услугите се посочват като примери на такива обективни причини, освен другото, допълнителните разходи, свързани с разстоянието или техническите характеристики на предоставянето на услугата, различните пазарни условия, като например по-високото или по-ниско търсене, повлияно от сезоните, различните периоди на почивки в държавите членки, цените на различни конкуренти или допълнителните рискове, свързани с разликите в правилата в сравнение с държавата членка на установяване.

85 — В правната теория в този смисъл се изказват например Geimer/Schütze, op. cit. (бележка под линия 53), стр. 335, точка 38; Micklitz, H.-W. Rott, P. *Vergemeinschaftung des EuGVU in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001 — Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, n° 11/2001, p. 331; Beraudo, J.-P. *Actualité: le règlement (CE) du Conseil du 22 décembre 2000 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile ou commerciale, JurisClasseur procédure civile*, 2002, fasc. 52, 32; Fawcett, J.J., Harris, J.M., Bridge, M., *International Sale of Goods in the Conflict of Laws*, Oxford University Press, Oxford, 2005, p. 501, 10.16.

(не)съответствие на такова изключване с разпоредбите от правото на Съюза.

3. Заключение

100. С оглед на посоченото в точки 51—99 от настоящото заключение смятам, че на втория преюдициален въпрос по дело Rammer и на единствения преюдициален въпрос по дело Hotel Alpenhof следва да се отговори в смисъл, че за „насочване“ на дейността по смисъла на

член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 не е достатъчно уебсайтът на лицето, което извършва търговска или професионална дейност, да е достъпен в държавата членка на местоживее на потребителя. Националният съд следва да прецени въз основа на всички обстоятелства по делото дали лице, което извършва търговска или професионалната дейност, насочва дейността си към държавата членка на местоживее на потребителя. Сред важните фактори за преценката са например съдържанието на уебсайта, предишната дейност на лицето, което извършва търговската или професионална дейност, видът на използвания за уебсайта домейн и употребата на възможностите за реклама по интернет и в други медии.

VII — Заключение

101. С оглед на всички гореизложени съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалните въпроси, поставени от Oberster Gerichtshof, по следния начин:

„1) Договор за организиране на пътуване с товарен кораб като разглеждания по настоящото дело е договор, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване по смисъла на член 15, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела.

- 2) За „насочване“ на дейността по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 не е достатъчно уебсайтът на лицето, което извършва търговска или професионална дейност, да е достъпен в държавата членка, в която потребителят има местоживееене. Националният съд следва да прецени въз основа на всички обстоятелства по делото дали лице, което извършва търговска или професионална дейност, насочва дейността си към държавата членка, в която потребителят има местоживееене. Сред важните фактори за преценката са например съдържанието на уебсайта, предишната дейност на лицето, което извършва търговската или професионалната дейност, видът на използвания за уебсайта домейн и употребата на възможностите за реклама по интернет и в други медии“.